

JU
Kalle Larsson

Nyhetsbrev för överförmyndare - Våren 2024

Hej,

Är det för tidigt att hoppas att våren är här?

Oaktat vårens intåg har det kommit ett antal avgöranden, ja nästan ovanligt många de senaste månaderna varmed här kommer årets första nyhetsbrev för överförmyndare där vi försökt summera olika rättsfall och aktuell information med mera till Er med intresse för överförmyndarfrågor. Om du som läsare har tips på något vi borde förmedla till fler, hör gärna av Er.

Rättsfall och domar

Socialnämndens insatser inte otillräckliga för att tillgodose den enskildes hjälpbehov

Den enskilde ansökte om att få en god man med hjälp av sin socialsekreterare vid socialnämnden. Tingsrätten avslog ansökan. Den enskilde överklagade med hjälp av sin socialsekreterare. Hovrätten konstaterar inledningsvis att den enskilde inte samtycker till hjälp med att förvalta sin egendom trots att socialsekreteraren argumenterat för detta hjälpbehov vid tingsrätten. När det kommer till övrigt hjälpbehov ansluter sig hovrätten till tingsrättens uppfattning och konstaterar att det inte finns belägg för i utredningen att den enskildes hjälpbehov inte blir tillräckligt tillgodosedda inom ramen för socialtjänstens insatser. Överklagan avslogs.

Hovrätten över Skåne och Blekinge, mål Ä 4769-23, meddelad 2024-01-04.

Förvaltarskap för person som tömde sina konton och tidigare återfallit i drogmissbruk

Ett godmanskap anordnades hösten 2020. Socialnämnden anmälde ökat behov då den enskilde bland annat tömde sina konton vid återkommande tillfällen. Den enskilde hamnade i såväl skuld som nödsituation varmed förvaltarskap ansågs nödvändigt. Huvudmannen ansåg sig själv motiverad att få ordning på sin situation och bestred behov av förvaltarskap och menade att de medel som erhöles från förvaltaren räckte inte till hens

behov. Förvaltaren konstaterade att det skett en positiv utveckling men att den enskildes situation behövde bli mer stabil innan ett eventuellt upphörande av förvaltarskap kunde aktualiseras. Hovrätten konstaterar att förvisso har den enskildes situation förbättrats men förvaltarskapet behöver kvarstå tills vidare så att huvudmannens situation kan stabiliseras ytterligare.

Hovrätten för övre Norrland, mål Ä 859-23, meddelad 2024-01-29.

Inget godmanskap då rekryteringsförsök pågått över ett år

Den enskilde ansökte om att få en god man enligt 11 kap. 4 § FB. Överförmyndaren fick ett föreläggande och påbörjade rekrytering augusti 2022. Efter upprepade försök och anstånd meddelade överförmyndaren till tingsrätten att det ansågs utsiktslöst efter över ett års försök. Varje vecka hade överförmyndaren skickat intresseförfrågningar till cirka 200 potentiella ställföreträdare inom och utanför aktuell kommun. Riktade förfrågningar hade därutöver skett. Den enskilde har inte heller inkommit med något förslag på god man. Tingsrätten ansåg att överförmyndaren vidtagit alla rimliga åtgärder för att söka efter en god man. Därmed saknades det förutsättningar att anordna godmanskap varmed ansökan avslogs. Den enskilde överklagade till hovrätten. Hovrätten ansluter sig till tingsrättens bedömning varmed överklagan avslogs.

Hovrätten över Skåne och Blekinge, mål nr Ä 4389-23, meddelad 2024-01-04.

Svårigheter med bankärenden medförde att anhörigbehörighet inte tillgodosåg behov. Godmanskap anordnat

Tingsrätten anordnade fullt godmanskap för den enskilde och en anhörig förordnades som god man. Överförmyndaren överklagade tingsrättens avgörande och anförde att den enskildes hjälpbehov kunde tillgodoses med anhörigbehörighet. Anhöriga menade att godmanskapet behövde bestå då banktjänstemän nekat anhöriga att utföra bankärenden. Därtill hade anhöriga inte kunnat hyra ett förråd för den enskilde. ”Det går inte att bortse från bankens roll i det hela medför att den enskildes hjälpbehov blir svårt att tillgodose i praktiken för hennes anhöriga”. Överklagan avslogs då anhörigbehörigheten ansågs otillräcklig.

Hovrätten för nedre Norrland, mål nr Ä 136-23 meddelad 2024-02-09

Kommentar: Enligt uppgift kan det eventuellt bli en prövning av målet i Högsta domstolen. Svea hovrätt har i mål Ä 9287-23 tolkat liknande förutsättningar i motsatt riktning.

Samtycke till arvskifte kan nekas för att huvudman inte får sin laglott "fri" utan bunden av villkor om särskild förvaltning

Överförmyndaren förordnade en tillfällig god man för huvudmannen då ordinarie god man också hade del i samma dödsbo. Den tillfälliga gode mannen agerade inte för att jämka testamente eller på annat sätt få till en ändring så att huvudmannen skulle få sin laglott "fri". Istället vann testamentet laga kraft med innebörden att syskonet, enligt villkor i testamentet, skulle förvalta laglotten samt att det skulle ske under särskild förvaltning.

Överförmyndaren beslutade att neka samtycke till egendomens fördelning enligt 15 kap. 5 § FB då den enskilde inte skulle få sin laglott fri från föreskrifter.

Den tillfällige gode mannen överklagade överförmyndarens beslut och överklagan biträdades av syskonet. Tingsrätten avslog överklagandet. Den tillfällige gode mannen överklagade tingsrättens beslut till hovrätten och argumenterade bland annat för att det inte var en rättighet att få ut sin laglott utan att vidta någon åtgärd. Att förordnande i testamente skulle bestå samt att arvskiftet borde ha godkänts av överförmyndaren. Frågan om den tillfällige ställföreträdaren och den andra dödsbodelägarens tillika ordinarie god mans klagorätt lyftes. Den gode mannen menade att överförmyndarens beslut hade gått den enskilde emot och därmed fanns klagorätt enligt artikel 6 EKMR oaktat regleringen i 20 kap. 4 § FB. Hovrätten konstaterar att ett beslut får överklagas av den som beslutet rör om det har gått hen emot, se 42 § FL. 20 kap. 4 § FB reglerar att endast ställföreträdaren får överklaga överförmyndarens beslut avseende samtycke till åtgärd beträffande en enskilds egendom. En överklagan ska på objektiva grunden vara till den enskildes fördel. Ett bifall av överklagan skulle vara till den enskildes nackdel. Såväl tillfällig som ordinarie god mans överklagande till tingsrätten avvisades varmed överförmyndarens beslut stod fast.

Hovrätten för nedre Norrland, mål nr Ä 1350-22, meddelad 20242-23.

Hörselnedsättning inte grund för godmanskap

Den enskilde ansökte om att få en god man enligt 11 kap. 4 § FB. Som grund för behovet anförde den enskilde att hen har en kraftig hörselnedsättning. Överförmyndaren avstyrkte ansökan och menade att utredningen inte gav tillräckligt stöd för att anordna godmanskap. Tingsrätten avslog ansökan och konstaterade att den enskilde enligt erhållen utredning saknade kognitiv nedsättning (se NJA 2022 s. 623) samt att aktuellt hjälpbehov bör kunna tillgodoses genom mindre ingripande åtgärder. Den enskilde överklagade tingsrättens beslut. Hovrätten meddelade prövningstillstånd och avslog överklagan. Att det som anförts i

överklagan inte medförde någon annan bedömning än det som tingsrätten gjort.

Hovrätten över Skåne och Blekinge, mål nr Ä 4800-23, meddelad 2024-01-09.

Det är överförmyndaren som genomför byte av ställföreträdare, inte tingsrätten

En ställföreträdare hade med anledning av sjukdom begärt sitt entledigande enligt 11 kap. 19 a § Fb hos tingsrätten. Överförmyndaren yttrade sig till tingsrätten och meddelade att en ny ställföreträdare hade tecknat åtagande samt att de båda hade överenskommit om ett datum för byte av ställföreträdare. Tingsrätten entledigade och förordnade en ny ställföreträdare i tiden före uppgjort datum men i tid efter att överförmyndaren redan fattat beslut om aktuellt byte. Överförmyndaren överklagade tingsrättens beslut och yrkade att ärendet skulle återförvisas till tingsrätten för avskrivning.

Hovrätten upphävde tingsrättens beslut och avskrev ärendet med motiveringen bland annat att det är överförmyndaren som beslutar om byte av ställföreträdare. ”Det måste stått klart för tingsrätten att ett byte av ställföreträdare skulle komma att beslutas av överförmyndaren”.

Hovrätten för nedre Norrland, mål nr Ä 1370-23, meddelad 2024-02-26.

Att behärska det svenska språket en nödvändighet för att vara lämplig som god man

Tingsrätten avslog den enskildes ansökan om godmanskap då den enskilde endast accepterade en vän som god man och överförmyndaren avstyrkte lämplighet för den föreslagna gode mannen då hen inte behärskade det svenska språket. Den enskilde överklagade till hovrätten.

Hovrätten konstaterar att den enskildes hälsotillstånd enligt erhållen utredning var sådan som avses i 11 kap. 4 § FB. Att den föreslagna gode mannen inte behärskade det svenska språket, menade hovrätten medför att hen inte är lämplig för uppdraget som god man. Då den enskilde inte accepterade någon annan som god man än den föreslagna och den enskilde hade förmåga att samtycka, saknas det därmed förutsättningar att anordna godmanskap.

Svea hovrätt, mål nr Ä 9927-23, meddelad 2024-02-08.

Förvaltarskap upphörde för person som flyttat utomlands och inte längre var ur stånd vårda sig själv eller sin egendom

Huvudmannen hade sedan våren 2007 haft en förordnad förvaltare och där förvaltarskapet jämkades januari 2022 till att omfatta förvalta egendom och bevaka rätt. Huvudmannen ansökte om upphörande och menade att förvaltarskapet inte längre behövdes samt att hen avsåg att flytta till Norge och ta hjälp av sina anhöriga. Tingsrätten avlog ansökan om upphörande av förvaltarskap även om det fanns uppgifter om förbättring kring den enskildes situation. Huvudmannen överklagade till hovrätten och anförde att hen numera var bosatt i Norge, att anhöriga hjälpte den enskilde samt att det saknades ett hälsotillstånd som gav grund för ett förvaltarskap. Hovrätten beslutade att förvaltarskapet skulle upphöra då rätten menade att den enskilde inte längre var ur stånd att vårda sig själv eller sin egendom.

Hovrätten för nedre Norrland, mål nr Ä 829-23, meddelad 2024-01-31.

Förvaltarskap när den enskilde motsatte sig ekonomiska åtgärder och det finns en stor konflikt i familjen som påverkar den enskilde negativt

Tingsrätten anordnade förvaltarskap för en ung person som studerade på gymnasiet och var föremål för socialtjänstens åtgärder. Den enskilde överklagade tingsrättens beslut genom sin gode man enl. 20 kap. 2 § FB. Förvaltaren, socialtjänsten i den enskildes vistelsekommun och överförmyndaren ansåg att förvaltarskap var nödvändigt då den enskilde motsatte sig åtgärder i ekonomiska och praktiska frågor. Att den enskildes familj verkade försöka styra den enskildes liv samt att det fanns stora konflikter inom familjen som påverkade den enskilde. Socialtjänstens ansvar för försörjning och bostad skulle upphöra i närtid.

Hovrätten konstaterar att det hjälpbehov som framkommit och särskilt utifrån det yttrande som inkommit från socialtjänsten, ger stöd för att den enskilde har viktiga frågor som behöver hanteras i närtid (t.ex. egen försörjning, bostad etc) samt att hjälpbehovet inte kan tillgodoses på något mindre ingripande sätt. Även om den enskilde enligt läkarintyg inte förstod vad saken gällde, ansågs ett godmanskap inte vara tillräckligt.

Göta hovrätt, mål nr Ä 4467-23, meddelad 2024-01-16.

Utvidgat förvaltarskap när huvudman försökte sälja bostad till underpris

Överförmyndaren yrkade att förvaltarskapet skulle jämkas att omfatta även *bevaka rätt*. Den enskilde yrkade att förvaltarskapet skulle upphöra och ersättas med ett godmanskap.

Som grund för ett utökat förvaltarskap anfördes bland annat att förvaltaren behövt stoppa ett försök att sälja huvudmannens bostad till underpris genom ett så kallat ”hyrköpsavtal”. Det hade tidigare skett liknande situationer där den enskilde ansågs vara oförsiktig med sin egendom.

Tingsrätten konstaterade att förvaltarskapet behövde omfatta även *bevaka rätt* utifrån att den enskilde vid flera tillfällen har eller riskerar att hamna i juridiska tvister med bl.a. fordringsägare och arbetsgivare. Tingsrätten konstaterar vidare att den enskilde inte längre ansåg att godmanskap skulle anordnas samt att överförmyndaren haft svårigheter att hitta en lämplig god man. Huvudmannen överklagade tingsrättens beslut till hovrätten.

Hovrätten meddelade prövningstillstånd och avslog överklagandet. Hovrätten bedömer att den enskildes hjälpbehov inte kan tillgodoses på något mindre ingripande sätt än med ett förvaltarskap.

Hovrätten över Skåne och Blekinge, mål nr Ä 5054-23, meddelad 2024-01-08.

Bristande betalningsförmåga inte skäl att ändra betalningsansvar för arvodet

Överförmyndaren beslutade om ett arvode om 5 810 kronor till den gode mannen. Huvudmannen överklagade och anförde att hen skulle befrias från betalningsansvar med anledning av hens bristande betalningsförmåga. Tingsrätten avslog överklagan och bedömde att det endast vid särskilda skäl finns anledning att frångå huvudregeln i 12 kap. 16 § FB. Då den enskildes inkomster översteg 2,65 gånger prisbasbeloppet bedömde tingsrätten att det saknades skäl att frångå huvudregeln om betalningsansvar.

Den enskilde överklagade till hovrätten anförde att hen haft kostnader för medicin och läkarvård om 11 241 kronor för aktuell period.

Överförmyndaren bestred ändring och argumenterade för att vårdkostnader utifrån erhållen årsräkning, inte ansågs anmärkningsvärt höga. Hovrätten ansåg att det inte fanns anledning att göra en annan bedömning än vad tingsrätten fastställt.

Svea hovrätt, mål nr Ä 12510-23, meddelad 2024-01-25.

Hovrätten undanröjde tingsrättens beslut om arvode då tingsrätten räknat fel och inte prövat vad som yrkats

En god man överklagade överförmyndarens beslut om arvode och yrkade såväl ett högre arvode samt att kommunen skulle stå för hela arvodet. För det fall den enskilde skulle belastas av arvodet, önskade den gode mannen att avstå denna del.

Tingsrätten fastställde ett högre arvode och beslutade att kommunen skulle stå för hela beloppet. Den gode mannens hela yrkande prövades inte.

Överförmyndaren överklagade till hovrätten. Hovrätten konstaterar inledningsvis att tingsrätten gjort felaktig beräkning avseende inkomst. Tingsrätten hade felaktigt använt nettointkomst istället för taxerad förvärvsinkomst såsom är den korrekta tolkningen (se bl.a. RH 2011:61). Då tingsrätten räknat fel och att detta i sin tur påverkar yrkanden som gode mannen framställt men som tingsrätten inte har beaktat, återförvisades målet till tingsrätten för en korrekt beräkning och pröva de yrkanden som god man framställt.

Svea hovrätt, mål nr Ä 16393-23, meddelad 2024-02-19.

En framtidsfullmakt fick fortsätta brukas trots vissa jävssituationer

En anhörig begärde att en framtidsfullmakt inte längre skulle få brukas genom ett beslut av överförmyndaren. Överförmyndaren prövade begäran och bedömde att framtidsfullmakten skulle få fortsätta brukas. Tingsrätten prövade frågan men även tingsrätten avslög överklagan.

Den enskilde överklagade till hovrätten. Hovrätten instämmer i underinstansernas bedömning att framtidsfullmakten inte skulle förklaras utan verkan. Hovrätten konstaterar att framtidsfullmaktshavaren har agerat i motstridiga intressen och agerat i strid med jävsförbudet enligt 17 § lag om framtidsfullmakt. Överträdelsen är dock inte så allvarlig att framtidsfullmakten genom ett beslut, skulle begränsas.

Svea hovrätt, mål nr Ä 14685-23, meddelad 2024-01-18.

Överförmyndare saknar lagstöd för att erhålla uppgifter från socialnämnden om en presumtiv ställföreträdare innan ställföreträdarskap anordnats

Under de senaste åren har några socialnämnder nekat överförmyndare att få ut uppgifter om en presumtiv ställföreträdare som en del av överförmyndarens lämplighetsbedömning. Överförmyndarna har för sin del följt Länsstyrelsernas rekommendation i de nationella riktlinjerna.

Några Kammarrätter har meddelat mer utförliga avgöranden där det bedöms att 11 kap. 16 § respektive 16 kap. 10 § FB inte gäller uppgifter som en del av en lämplighetsprövning enligt 11 kap. 12 § inför att det ska anordnas ett ställföreträdarskap. Att 11 kap. 16 § FB gäller utredning kring förutsättningar att anordna ett ställföreträdarskap enligt FB. Att 16 kap. 10 § FB gäller tillsynsverksamhet vilket inte aktualiseras innan ett ställföreträdarskap har anordnats. Inte heller ett underskrivet åtagande menar kammarrätt är tillräckligt för att få ut uppgifter från socialnämnden avseende sedvanlig lämplighetskontroll.

Kammarrätten i Göteborg, mål nr 4336-23, meddelad 2023-12-15.
Kammarrätten i Stockholm, mål nr 7349-23, meddelad 2024-02-09.

Kommentar: Vi avser att i samband med webbsändningen ”Aktuellt för överförmyndare” 2024-03-08 resonera om aktuella avgöranden samt föreslå en möjlig väg framåt för lämplighetskontroller även hos socialnämnden.

Tidigare förvaltare dömd för grov trolöshet mot huvudman

En tidigare förvaltare har av hovrätten över Skåne och Blekinge döms för grov trolöshet mot huvudman för att under åren 2017 till 2019 ha överfört 114 705 kronor från sin huvudmans konto till eget konto. För de gärningar som inträffade före 30/12 2017 blev dessa föremål för preskription varmed den tidigare förvaltaren frikändes från åtalet i dessa delar. Av tingsrättens utredning framgår att den tidigare ställföreträdaren underlåtit att lämna in årsräkningar för perioden 2017-2020

Hovrätten över Skåne och Blekinge, mål nr B 4290-23, meddelad 2024-01-25.

Övrigt

Digital informationstjänst för överförmyndarverksamheterna?

Arbetet med att utreda och försöka utveckla digitala tjänster för överförmyndare likt ”SSBTEK” fortsätter. Vi söker efter några överförmyndarverksamheter som kan tänka sig att agera referensgrupp för att bolla såväl vilken information som önskas samt vad som eventuellt kan vara mest prioriterat eller ”långt hängande frukter”. Det kan bli fråga om såväl praktiska som teoretiska frågor som inom en grupp kan diskuteras med projektledare.

Maila intresse eller eventuella frågor till kalle.larsson@skr.se

Information till gode män om förenklad delgivning

Hittills har Migrationsverket meddelat (delgivit) beslut i asylärenden vid ett samtal på myndigheten. Nu ändras den rutinen. Från och med 1 mars kan den som sökt skydd i Sverige i stället få ta del av beslut i sitt ärende via ett utskick med post. Precis som idag kommer Migrationsverket att kalla till samtal på myndigheten för en genomgång av beslutet på ett språk som den sökande förstår. Mer information finns i det [bifogade dokumentet från Migrationsverket](#). (PDF)

Råd till ställföreträdare?

SKR får ibland frågor som är direkt kopplade till rådgivning till enskilda ställföreträdare. Vi vill tipsa om att bland annat RFS har en kunskapsbank med förslag och råd till ställföreträdare. En av de vanligaste frågorna brukar vara arkivfrågor kring verifikat som en ställföreträdare har hos sig. [RFS kunskapsbank](#)

Kommande kurser och webbsändningar

8 mars Webbsändning: [aktuellt för överförmyndare](#)
Tema: Granskning & tillsyn. Medverkan från JO och Länsstyrelserna

15-16 april [Grundkurs nya inom överförmyndarområdet](#)

31 maj Webbsändning: [aktuellt för överförmyndare](#).
Tema: Rekrytering av ställföreträdare & halvtid i granskning.

Ytterligare arrangemang planeras för 2024. Besök gärna SKR:s webbplats med information om evenemang för att se aktuellt utbud.

Har du önskemål? Maila till Kontaktcenter på info@skr.se

SKR:s juridiska rådgivning sker främst genom info@skr.se alternativt till respektive sakkunnig på ordinarie telefontid. Undertecknad har telefontid vardagar 13:00-15:00.

Vårhälsningar från oss på juridiska avdelningen

Kalle Larsson

Instagram: @ofKalle